

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Kestävän talouskasvun ja työllisyyden ohjelma

Kestävän talouskasvun ja työllisyyden ohjelma

Julkaisija
VALTIONEUVOSTON KANSLIA

KUVAILEHTI
20.10.2010

Tekijät

KTT-ohjelman johtoryhmä

Julkaisun laji

Julkaisu

Toimeksiantaja

Valtioneuvoston kanslia

Toimielimen asettamispäivä

11.3.2010

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)

Kestävän talouskasvun ja työllisyyden ohjelma

Tiivistelmä

Hallitus ja työmarkkinajärjestöt käynnistivät keväällä 2010 yhteisen valmistelun kestävän talouskasvun ja työllisyyden ohjelmasta. Ohjelma koostuu seuraavista asiakokonaisuuksista ja niihin liittyvistä esityksistä:

- Talouden kasvu ja tuottavuus
- Julkisen sektorin tuottavuus
- Työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden torjunta
- Ostovoima ja kilpailukyky
- Työurat
- Työttömyysvakuutusrahaston talous

Avainsanat

Kestävä talouskasvu, julkisen talouden kestävyys, työllisyys, tuottavuus

Sarjan nimi ja numero

Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 16/2010

Kieli

Fi

Kokonaissivumäärä

22

ISBN (Nid.)

978-952-5896-25-1

ISBN (PDF)

978-952-5896-26-8

ISSN

0782-6028

Kustantaja

Valtioneuvoston kanslia
Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut
Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi

Luottamuksellisuus

Julkinen

Taitto

Valtiovarainministeriö, julkaisutiimi
Valtioneuvoston kanslia, viestintäyksikkö

Painopaikka

Valtioneuvoston kanslia 2010

Utgivare
STATSRÅDETS KANSLI

PRESENTATIONSBLAD
20.10.2010

Författare

Ledningsgruppen för KTT-programmet

Typ av publikation
Publikation

Uppdragsgivare
Statsrådets kansli

Datum då utredningen tillsattes
11.3.2010

Publikationens namn

Programmet för hållbar ekonomisk tillväxt och sysselsättning

Referat

Regeringen och arbetsmarknadsorganisationerna inledde våren 2010 en gemensam beredning av programmet för hållbar ekonomisk tillväxt och sysselsättning. Programmet består av följande sakhelheter och därtill hörande förslag:

- Ekonomisk tillväxt och produktivitet
- Produktiviteten inom den offentliga sektorn
- Höjning av sysselsättningsgraden och bekämpning av arbetslösheten
- Köpkraft och konkurrensförmåga
- Tiden i arbetslivet
- Arbetslöshetsförsäkringsfondens ekonomi

Nyckelord

hållbar ekonomisk tillväxt, offentliga ekonomins hållbarhet, sysselsättning, produktivitet

Seriens namn och nummer

Statsrådets kanslis publikationsserie 16/2010

Språk

Fi

Sidantal

22

ISBN (tryck)

978-952-5896-25-1

ISBN (PDF)

978-952-5896-26-8

ISSN

0782-6028

Förläggare

Statsrådets kansli
PublikationensomPDF: www.vnk.fi/julkaisut
Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi

Sekretessgrad

Offentlig

Layout

Valtiovarainministeriö, julkaisutiimi
Statsrådets kansli, statsrådets kommunikationsenhet

Tryckort

Statsrådets kansli, 2010

Johdanto

Hallitus ja keskeiset työmarkkinajärjestöt käynnistivät keväällä 2010 valmistelun Kestävän talouskasvun ja työllisyyden ohjelmasta, koska oli tarve tehdä tiivistä yhteistyötä hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kesken työllisyyden, talouskasvun ja julkisen talouden kestävyys turvaamiseksi.

Näin voimme varmistaa korkean työllisyyden, hyvinvointimme säilymisen ja yhteiskunnan eheyden. Työn tavoitteena on ollut luoda konkreettinen ja johdonmukainen kasvuohjelma, jonka aikajänne ulottuu tuleville vaalikausille. Ohjelman tavoitteita tukevat toimet on tehtävä mahdollisimman hyvissä ajoin ja etupainotteisesti.

Lähtökohdat kasvuohjelman tekemiselle ovat haastavat, sillä monet perinteiset kasvutekijämme ovat heikentyneet. Työvoiman määrä kääntyy laskuun ikääntymisen myötä, sähköteknisen teollisuuden tuottama kasvusysäys on mennyt ohi. Suomi on nykyisellään teollisuusvaltainen maa ja tällaisena altis globalisaation myötä nopeutuneelle rakennemuutokselle.

Suomalaiset vientiyritykset kohtaavat yhä kovenevaa kilpailua maailmanmarkkinoilla. Mahdollisuudet hyötyä täysimääräisesti kansainvälisen talouden noususta saattaa heikentyä, ellemmme pidä huolta kilpailukyvyistämme ja paranna sitä.

Talouden kuva on valoisampi kuin keväällä arvioitiin. Maailmantalouden elpyminen jatkuu ripeänä. Kasvun painopiste on kehittyvissä maissa, mutta myös Suomen osalta kehitys on menossa myönteiseen suuntaan. Erityisesti vientimme on päässyt hyvään vauhtiin. Elpymisen kansainvälinen pohja on kuitenkin edelleen epävarma. Maailmantaloudessa ennustetaan olevan edessä hitaamman kasvun kausi. Syvästä taantumasta palautuminen normaaliin kestää pitkän aikaa.

Työllisyystilanne ei ole heikentynyt niin pahoin kuin talouskriisin puhjettua arvioitiin. Työttömyys on kuitenkin noussut aiempaa korkeammalle tasolle. Uhkana on pysyvän rakennetyöttömyyden kohoaminen, mikä entisestään lisäisi julkisen talouden kestävyys ja yhteiskuntamme sosiaalisen eheyden ongelmia.

Toisaalta lähtökohtamme antavat meille monia mahdollisuuksia. Suomessa on luonnonvaroja ja raaka-aineita, joiden pohjalle voidaan rakentaa uutta kasvua. Suomessa on koulutettua ja osaavaa työvoimaa. Meillä on myös hyvin toimiva yhteiskunta ja infrastruktuuri. Samoin Suomessa on tuloksia tuottanut yhdessä asioista sopimisen kulttuuri.

Kestävän talouskasvun ja työllisyyden -ohjelman tavoitteena on edistää työllisyysasteen kohonamista, investointeja ja teknistä kehitystä. Näin luodaan edellytyksiä talouskasvulle. Ohjelman toinen keskeinen tavoite on vahvistaa julkisen talouden kestävyttä, jotta voimme turvata palveluiden ja etuuksien rahoituksen. Julkisen talouden vastuullinen hoito on tärkeää, sillä se luo ulkoista uskottavuutta ja vakaan taloudellisen toimintaympäristön.

Ohjelman liitteenä oleva tausta-aineisto ei ole yhteisesti hyväksytty.

Yhteenveto ja esitykset

Taloukasvu muodostuu työpanoksen ja työn tuottavuuden kasvun yhteisvaikutuksesta. Taloukasvun lisäksi työpanoksen ja työn tuottavuuden kasvulla on myös merkittävä rooli julkisen talouden kestävyuden kannalta. Kestävän taloukasvun ja työllisyyden ohjelman ryhmissä on käsitelty laajasti eri näkökulmista tekijöitä, jotka tukevat työpanoksen ja työn tuottavuuden kautta kestävää taloukasvua.

Työikäisen väestön vähentyessä on tärkeää että työpanosta voidaan lisätä työuria pidentämällä urien alku-, keski- ja loppuvaiheessa. Lisäksi mahdollisten työvoimareservien tehokas siirtyminen työmarkkinoille voi lisätä työpanosta. Myös suora työtuntien lisääminen vaikuttaa työpanokseen, vaikka mahdollisuudet työtuntien huomattavaan lisäämiseen ovat rajalliset.

Työn tuottavuutta ovat Suomessa viime aikoina lisänneet muun muassa teknologinen muutos ja kansvälisen työnjaon syveneminen. Ne ovat vaikuttaneet tuottavuuteen rakennemuutoksen kautta, mikä heijastaa toimialojen, yritysten, toimipaikkojen ja työtehtävien uusiutumista ja muutosta. Hyvän koulutus tason voidaan myös katsoa vaikuttaneen tuottavuuteen. Esimerkiksi viime vuosikymmeninä on nähtävissä selkeä muutos lähinnä ICT-sektorin nousun myötä. Tulevaisuudessa rakennemuutos tulee näkymään entistä enemmän myös työtehtävien tasolla. Tällöin haasteena on tuottavuuden kannalta se, että työvoima sekä kehitty nykysisissä tehtävissään että siirtyy yhä vaativampiin tehtäviin. Tässä edellytyksenä on korkea osaamisen ja inhimillisen pääoman vahvistuminen ja työmarkkinoiden hyvä toiminta. Laajapohjainen oppiminen ja inhimillisen pääoman kartuttaminen ei tarkoita välttämättä korkea-asteen opintoja, vaan inhimillinen pääomaa tai osaamista on voitava enenevässä määrin kartuttaa ja päivittää työelämässä ja työn ohessa.

KTT-ohjelma tukee kansallisen EU2020-ohjelman valmistelua. Alla on listattu Suomen EU2020-ohjelman tavoitteita:

EU2020 – kansalliset tavoitteet

- Työllisyysaste 20–64-vuotiaat: kansallinen tavoite 78 % (EU-tavoite 75%)
- T&K: kansallinen tavoite vähintään 4 % BKT:sta (EU-tavoite 3%)
- Kasvihuonepäästötavoite, uusiutuvien energiamuotojen osuuden tavoite ja energiatehokkuustavoite jo aiemmin tehtyjen päätösten mukaisesti.
- Koulutus: varhain koulunsa keskeyttäneitä 18–24 v.: kansallinen tavoite korkeintaan 8 % (EU-tavoite 10 %), korkeakoulututkinnon suorittaneita 30–34 v.: kansallinen tavoite vähintään 42 % (EU-tavoite 40 %)
- Köyhyys: STM valmistelee kansallisia tavoitteita

Talouden kasvu ja tuottavuus

Tiede- ja innovaatiopolitiikka

1. *Julkisin toimin pitää turvata t&k-rahoituksen riittävä taso. Tavoitteena maan kokonaispanostuksista t&k-toimintaan on oltava vähintään 4 prosenttia bkt:stä seuraavan hallituskauden aikana. Tämä edellyttää riittävää julkista panostusta, jonka on oltava vähintään 1,2 prosenttia bkt:stä. Innovaatiopolitiikassa on otettava palvelusektori nykyistä paremmin huomioon (esimerkiksi palvelutuotteistuksen ja ICT-palvelutoiminnan laajentamisella yli maan rajojen). Käyttäjän ja käyttäjäkokemuksen roolia on painotettava t&k-toiminnassa samoin kuin hankkeiden tulosten hyödynnettävyyttä kaupallisilla markkinoilla. Innovaatioiden syntyä työpaikoilla on edistettävä ja on otettava käyttöön työntekijöiden asiantuntemus.*
2. *On kehitettävä uusia tapoja, jotka kannustavat yrityksiä panostamaan entistä enemmän t&k:hon sekä henkilöstön osaamiseen. Yhtenä vaihtoehtona voisi olla t&k-investointien huomioiminen verojärjestelmässä.*
3. *Tehtyjen energiaratkaisujen edellyttämää t&k&i-toimintaa on edistettävä uusiutuvien energianmuotojen osalta. On panostettava sellaisiin energiantuotantoon ja käyttöön liittyviin teknologioihin ja innovaatiotoimintaan, jotka mahdollistavat asetettujen tavoitteiden saavuttamisen ja antavat samalla mahdollisuuden menestyä kasvavilla kansainvälisillä markkinoilla.*
4. *Talouden kasvuun ja uudistumiseen tarvittavat innovaatiot edellyttävät yrityksiltä riskinotto-kykyä ja -halua. Suomalaisessa innovaatiojärjestelmässä osa yritysten innovaatiopotentiaalista jää edelleen hyödyntämättä. Tämä koskee muun muassa pk-yritysten innovaatioita ja niiden kaupallistamisen tukea. On kehitettävä keinoja, joiden avulla pk-yritysten innovaatiopotentiaali saadaan nykyistä paremmin käyttöön. On myös pyrittävä poistamaan puutteita yritysten aloitusvaiheen pääomasijoitusrahoituksessa. Suomalaisen innovaatiojärjestelmän ja pääomasijoitustoimialan kansainvälisyttä on edistettävä.*
5. *Strategisen huippuosaamisen keskittymien (SHOK) toiminnan kehittäminen ja toimintaedellytysten turvaaminen varmistavat osaltaan valittujen aihealueiden osaamis pohjan kehittämisen. SHOK-ohjelmien julkinen rahoitus on ollut pääosin Tekesin vastuulla. Jatkossa SHOK-ohjelmien rahoituspohjaa on laajennettava kansallisten ja kansainvälisten rahoitusinstrumenttien avulla. Lisäksi on huolehdittava siitä, että rahoituksessa käytettävät hallinnolliset menettelytavat ja muun muassa varojen allokontiin liittyvät mekanismit ovat riittävän dynaamisia vastaamaan syntyneisiin tarpeisiin.*

Koulutuspolitiikka

6. *Koulutuksen ennakoinnista on kehitettävä dynaaminen osaamispoliittinen väline, jonka avulla vastataan osaamistarpeisiin ohjaamalla koulutuksen määrällistä tarjontaa ja rakennetta. On lisättävä ennakoinnin tarkkuutta parantamalla valtakunnallista ja alakohtaista koordinaatiota sekä säännöllistä vuoropuhelua eri toimijoiden kesken. Koulutuksessa on lisättävä kansainvälisiä yhteyksiä.*
7. *Koulutuksen kaikilla tasoilla tarvitaan nykyistä enemmän yrittäjyyskasvatusta ja koulutusta samoin kuin työelämä tietoutta.*
8. *Koulutuspolitiikassa on varmistettava ICT-osaamisen riittävyys eri koulutustasoilla. Erityisesti pk-yritysten henkilöstön tietoteknistä osaamista on vahvistettava koulutusmahdollisuuksien lisäämisen ja esimerkiksi Tieken koordinoiman Muutostahto-hankkeen avulla.*
9. *Korkeakoulujen rakenneuudistukset on toteutettava. Yksiköiden erilaisen profiloitumisen on oltava mahdollista ja siihen tulee kannustaa. Korkeakoulujen rahoitus on uudistettava siten, että se perustuu merkittävilta osin ydintoiminnan laatuun, laadun kehittymiseen ja vaikuttavuuteen (ml. mm. työllistymisen määrä ja laatu sekä aikuiskoulutuksen tarjontaa kuvaavat kriteerit).*
10. *Suomalaisten yliopistojen opetuksen laadusta on tehtävä kansainvälinen arviointi. Suomalaisten yliopistojen tutkimuksen laatua arvioidaan monin eri tavoin. Sen sijaan opetuksen laatua ei ole*

arvioitu kansainvälisesti eikä edes kansallisesti. Yliopistojen itsearviointi ei voi täyttää vertailukelpoisuuden vaatimusta. Viime vuosina Suomessa on kiinnitetty paljon huomiota korkeaan opiskelija/opettaja-suhteeseen, hajanaisuudesta johtuvaan opetusyksiköiden pienuuteen, valmistumisen hitauteen ja ulkomaisten opiskelijoiden vähäiseen määrään. On myös kysytty, miten opetuksen laatuun vaikuttaa se, että yliopistoja rahoitetaan valmistuneiden määrän perusteella. *Kansainvälisten asiantuntijoiden suorittama kattava suomalaisten yliopistojen opetuksen laadun arviointi on välttämätöntä niiden uudistusten toteutumiselle, joita yliopistoilta odotetaan.*

11. *Kehitetään ammatillista peruskoulutusta lisäämällä valinnan mahdollisuuksia ja tutkinnon osien suorittamismahdollisuuksia yli tutkintojen ja koulutusalojen ilman, että se muuttaa kelpoisuusvaatimuksia. Uudenlaiset osaamiskokonaisuudet voivat luoda uutta pohjaa toimialojen kehitykselle. Työntekijöiden mahdollisuuksia jatkokoulutukseen lisätään.*

Työhyvinvointipolitiikka

12. *Työhyvinvointia ja tuottavuutta on käsiteltävä yhdessä. On toteutettava Ahtelan työryhmän esityksiä työhyvinvoinnin ja työelämän laadun parantamiseksi. Laadukkaan työterveyshuollon saatavuus on varmistettava. Työterveyshuollon ja työpaikan välistä yhteistyötä on tiivistettävä. Työttömien terveyden ja työkyvyn seuranta ja edistäminen sekä työterveysneuvonta on saatettava osaksi työttömien palveluja. Työhyvinvointi on otettava osaksi työpaikkojen yhteistoimintaa. Osa-aikalisä on saatava tukemaan nuorten työllistymistä. Työturvallisuuskeskuksen yhteyteen on perustettava työhyvinvoinnin palvelukeskus.*
13. *Etätyön tekemisen edellytyksiä on parannettava kolmikantaisesti. Seuraavalla hallituskaudella on perustettava kolmikantainen työryhmä selvittämään etätyön tekemisen esteiden poistamista.*

Kilpailupolitiikka

14. *On lisättävä kilpailuviranomaisten ja muun viranomaisvalvonnan resursseja, annettava näille lisää valtuuksia valvontaan ja tietojensaantiin sekä terävöitettävä kilpailuoikeudellisia sanktioita. On karsittava yksin- ja erioikeuksia merkitsevää, yritysten kilpailukeinojen käyttöä kahlehtivaa sekä alalle tulon esteitä aikaansaavaa sääntelyä. On luotava mekanismi, jonka avulla kaavoituksessa ja maankäyttösuunnitelmassa kilpailu otetaan järjestelmällisesti huomioon.*
15. *Valtioneuvoston kanslian keväällä 2009 asettama ministeri Antti Tanskasen johtama kasvutyöryhmä on esittänyt, että perustetaan alan koti- ja ulkomaisista asiantuntijoista koostuva riippumaton kilpailuneuvosto, joka seuraa kilpailuolosuhteiden kehitystä koko kansantaloudessa, tekee aloitteita lainsäädännön kehittämiseksi ja arvioi valvonnan toimivuutta. Neuvosto myös tukee alan tutkimustoimintaa ja edistää kilpailun merkityksen ymmärrystä yhteiskunnassa laajemminkin. Kilpailuvirasto vastaa neuvoston sihteeristötehtävistä.*
16. *Harmaan talouden torjunta. Poliisi, syyttäjälaitos ja oikeusistuimet tarvitsevat riittävät resurssit harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan sekä oikeusjärjestelmän ja oikeuslaitoksen toiminnan varmistamiseksi.*
Talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämisen toimintaohjelman toteuttamiseksi:
 - *Aiemmin päätetyn mukaisesti osana ohjelman toimeenpanoa kohdennetaan noin 6 milj. euroa poliisille, syyttäjille, tuomioistuimille, konkurssi-asiamiehen toimistolle ja ulosottoon, jotta talousrikosten käsittelyä ja varojen takaisinsaantia saadaan tehostettua. Rikoshyödyn takaisinsaamisen tehostamiseksi panostetaan ulosoton erikoisperintään. Tällä turvataan velkojien saatavia ja kasvatetaan vero- ja maksukertymää.*
 - *Aiemmin päätetyn mukaisesti verohallinnon yhteyteen perustetaan harmaan talouden selvityskeskus, jonka tehtävänä on edistää harmaan talouden torjuntaa tuottamalla ja jakamalla tietoa, ja veroviranomaisille annetaan oikeus vertailutietotarkastusten tekemiseen luottolaitoksissa.*
 - *Aiemmin päätetty rakennusalan käännetty arvonnäköalavero velvollisuus otetaan käyttöön 1.4.2011. Sen arvioidaan lisäävän verotuloja vuositulolla 100 milj. eurolla.*

Lisäksi Suomen tulee jatkossakin osallistua aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön veroparatiisien kitkemiseksi.

Yrityspolitiikka

17. *Tarvitaan pitkän aikavälin kasvuyrittäjyysohjelma, jonka tavoitteena on lisätä kasvuhakuisten yritysten määrää ja houkutella investointeja. Kasvuhakuisille yrityksille tukea antavaa rahoitus- ja neuvontaverkostoa selkeytetään. Kasvua tuetaan sekä yritys- että yksilötasolla muun muassa kilpailukykyisellä verotuksella. Erityisesti osaamisintensiivisten palvelujen kasvumahdollisuuksia on parannettava.*
18. *Ympäristöliiketoiminnan kehittäminen on nostettava strategiseksi valinnaksi, jonka edistämistä on tuettava määrätietoisilla ja koordinoituilla toimilla hyödyntäen julkisen sektorin osaamiseen ja innovaatiotoiminnan kannustamiseen liittyviä instrumentteja.*
19. *Energiapäätösten toteutuminen on varmistettava, tavoitteena edelleen kohtuuhintainen energia. Energiantuotannossa tavoitteena tulee olla se, että energia luo uutta kasvua. Uusiutuvien energialähteiden tuen on oltava kustannustehokasta. Energiatehokkuutta on parannettava kattavasti muun muassa toteuttamalla energiatehokkuustoimikunnan ehdotukset.*
20. *Uusien kaivosten perustaminen edellyttää toimivaa lainsäädäntöä ja infrastruktuuri-investointeja.*
21. *ICT:tä ja tietoyhteiskuntakehitystä on hyödynnettävä tuottavuuden nostamisessa.*
 - a) *Sähköisten palvelujen käyttöönottoa ja toimintojen digitalisointia on nopeutettava koko yhteiskunnassa. Helppokäyttöinen, turvallinen ja käyttövarma sähköinen tunnistautumisjärjestelmä on rakennettava. Nämä ovat merkittäviä keinoja toimintojen tehostamiseen, kilpailukyvyyn parantamiseen ja ekologisesti kestävän kasvun lisäämiseen. Valtiovallan tulee edistää pk-yritysten kykyä digitalisoida liiketoimintaansa.*
 - b) *Suomen on tuettava EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden luomista ja joudutettava omia kansallisia ratkaisuja.*
 - c) *Digitaaliseen toimintaympäristöön siirtyminen vaatii aineettomien oikeuksien lainsäädännön, erityisesti tekijänoikeuslainsäädännön, uudistamista. Toimivalla lainsäädännöllä luodaan edellytyksiä uusille innovaatioille ja pohja digitaalisen talouden investoinneille.*
 - d) *Valtiollan on pyrittävä teknologiariippumattoman lainsäädännön kehittämiseen. Lainsäädännön ei pidä ottaa kantaa eri teknologioihin edistäessään tietoyhteiskunnan kehittämistä. Julkishallinnon tietojärjestelmien kehittämisessä strategisena valintana pitää olla avointen rajapintojen hyödyntäminen.*
 - e) *Hallituksen on panostettava ”vihreän ICT:n” kehittämiseen. On kehitettävä uusia ohjaus- ja kannustinkeinoja energiakulutuksen vähentämiseksi älykkään ohjauksen avulla.*
22. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset tarvitsevat työssään tukea ja asiantuntemusta alueiden kehittämiseen osallistuvilta toimijoilta, paikallisilta työelämän osapuolilta sekä valtion edustajilta. Kaikkiin ELY-keskuksiin tulisi perustaa neuvottelukunta, jonka yhtenä keskeisenä tehtävänä on käsitellä toiminnan kannalta strategisia asioita, mm. seurata työ- ja elinkeinopolitiikan toimeenpanoa. Neuvottelukunnan tai sen jaoston tehtävänä on myös ennakoita alueen työvoima- ja koulutustarpeita sekä tehdä ehdotuksia ja seurata alueen ammatillisen aikuiskoulutuksen toteutumista. Kaikkien ELY-keskusten alueella työ- ja elinkeinotoimistojen yhteydessä toimii TE-toimikuntia, joiden tehtävänä on seurata ja ennakoita työmarkkinoilla tapahtuvia muutoksia ja suunnitella muutosten johdosta tarvittavia toimenpiteitä ja näin edistää työvoiman saatavuuden turvaamista ja työllisyyden paranemista.*

Julkisen sektorin hankintapolitiikka (mm. innovaatiopolitiikan välineenä) ja julkisen sektorin keräämän tiedon yleinen saatavuus

23. *Julkishallinnon kilpailumenettelyjä on kehitettävä entistä läpinäkyvämmiksi ja selkeämmiksi, ja sopimusmenettelyjä on kohtuullistettava. Innovatiivisuus, laatu ja vaikuttavuus on sisällytettävä kriteerinä julkisiin hankintoihin. Valtion ja kuntien on hankinnoissaan edistettävä uusien palvelujen ja tuotteiden innovaatioita. Sisällyttämällä innovatiivisuus hankintakriteereihin aikaansaatisiin nopeasti uusia käytäntöjä markkinoille. Hankintojen sosiaalisten sekä kestävän kehityksen/ eettisten kriteerien on tuettava vastuullista tuotteiden ja palvelujen tuotantoa.*
24. *Kuntien hankintoja on tehostettava osana elinkeinopolitiikkaa ja kuntien hankintaosaamista on parannettava, jotta aito kilpailu lisääntyy, eivätkä markkinat keskity liikaa. Tarve huolehtia markkinoiden toimivuudesta korostuu myös siksi, että hankintojen kynnysarvoja on korotettu.*

Laajakaistaverkko- ja älyliikennepolitiikka

25. *Laajakaistan toimivuus on ensisijaisen tärkeää. Suomen tavoitteena tulisi olla kansallisen taajuusaluepolitiikan vapauttaminen uuden sukupolven laajakaistaverkkojen tehokkaaseen rakentamiseen.*
26. *Älyliikenne tarkoittaa tieto- ja viestintätekniikan käyttämistä liikennejärjestelmissä. Älykkäät palvelut tukevat liikenteen seurantaa, hallintaa ja ohjausta sekä tarjoavat informaatiota kuljettajille, liikkujille ja liikennejärjestelmän operoijille. Tieto- ja viestintäteknologia tehostaa olemassa olevan infrastruktuurin ja liikennepalvelujen käyttöä, parantaa turvallisuutta, vähentää elinkeinoelämän logistisia kustannuksia ja tukee ilmastopolitiikkaa. Älyliikenteen palvelun tarjoajien ja lainsäädännön tulee varmistaa, että kansalaisten yksityisyys säilyy näissä palveluissa.*

Liikenneväyläpolitiikka ja rakennettu ympäristö

27. *Teiden, ratojen ja meriväylien ylläpidossa on kasvavaa tarvetta toimenpiteisiin, joilla edistetään elinkeinoelämän logistiikan toimintaedellytyksiä, tuetaan orastavaa talouskasvua sekä parannetaan liikenteen sujuvuutta ja liikenneturvallisuutta. Erityisesti tulee varmistaa valtakunnallisesti tärkeiden yhteysväylien, Kehä III:n, E18-tien itään ja Pohjanmaan radan mahdollisimman nopea toteutus. Rautatieliikenteen toimivuutta ja sujuvuutta on kehitettävä. Investoinnit kohdennetaan eniten liikennöityihin rataosiin. Kehittämistoimenpiteitä on syytä tehdä myös pieninä askelina pullonkauloja avaamalla sekä edetä tarpeiden ja resurssien mukaan. Erityisenä painopisteenä on joukko- ja työmatkaliikenteen kehittäminen.*
28. *Liikenneväyläinvestointien pitkäjänteisen kokonaishallinnan tehostamiseksi budjettimenettelyjä tulee kehittää niin, että investoinnit voidaan jaksottaa joustavasti niiden taloudelliselle pitoajalle. Tähän soveltuvia toimintamalleja voidaan ottaa käyttöön välittömästi. Tämä ei kuitenkaan pitkällä aikavälillä lisää hankkeisiin käytettävissä olevia taloudellisia resursseja.*
29. *Kaavoituksella on varmistettava vuosittain aloitettavien asuntojen määrän pysyminen riittävällä tasolla. Kaavoitusprosesseja on nopeutettava. Vuokra-asuntotuotantoa on lisättävä kasvukeskuksissa työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi.*

Julkisen sektorin tuottavuus

Julkisen sektorin tuottavuuden mittaaminen ja tavoiteasettelu

30. *Suomalaisen hyvinvointimallin ylläpitämiseksi on tärkeää, että julkinen hallinto onnistuu vastaamaan näköpiirissä oleviin taloudellisiin haasteisiin. Julkisen sektorin tuottavuuden parantamisella on tärkeä osa julkisen talouden kestävyysvajeen kattamisessa. Tuottavuuskehityksen parantamiseksi on syytä määritellä tavoiteasettelu ja samalla kehittää jatkuvasti tuottavuuden, laadun ja vaikuttavuuden mittaamisen ja arvioinnin menetelmiä.*

31. *Julkisen toiminnan tuloksellisuuden ja tuottavuuden mittausmenetelmien kehittämiseksi käynnistetään ja resursoidaan laajamittainen arviointi- ja tutkimushanke, joka hyödyntää eri toimijoiden kehittämistyön tuloksia mukaan lukien mm. 20 suurimman kunnan tuottavuusohjelmatyö sekä Tilastokeskuksessa, VAT:ssa, THL:ssä ja kestävän tuottavuuden (KeTu) hankkeessa tehty tuottavuuden kehittämistyö. Ehdotetaan varattavaksi valtion talousarvioon yhteensä 700 000 euroa vuosille 2011–2012.*
32. *Tuottavuuden edellytysten kehittymisen seuraamiseksi tulisi kaikkiin kuntia velvoittaviin valtion budjettia ja kehyksiä koskeviin päätöksiin sekä eduskunnalle tehtäviin lainsäädäntöesityksiin liittää erillinen suuntaa-antava tuottavuusvaikutusarviointi.*
33. *Yhdenmukaisen ja luotettavan tuottavuus seurannan toteuttaminen edellyttää kuntien taloutta ja toimintaa koskevan tietopohjan voimakasta kehittämistä. Myös yksityisen sektorin tietotuotantoa tulee kehittää tavalla, joka mahdollistaisi vertailukelpoiset tiedot ja siten yksityisten ja julkisten palveluntuottajien toiminta luotettavan vertailun.*

Organisaatorakenteet ja ohjaus

34. *Kunta- ja palvelurakenteen rakenteellisia muutoksia on jatkettava PARAS-uudistuksen suuntaviivojen mukaisesti. Kuntaverkkoa on edelleen koottava yhteen kuntaliitoksin. Kuntaverkon kehittämisessä tulisi pidemmällä aikavälillä tavoitteena olla kestävän yhdyskuntarakenteen muodostaminen, ottaen huomioon työssäkäyntialueet, etäisyydet ja muut paikalliset ja alueelliset olosuhteet. Kuntayhtymäverkkoa on edelleen kehitettävä toimintojen kokoamisella kuntayhtymiin ja muihin yhteistyöorganisaatioihin.*
35. *Erityisesti terveydenhuollossa ja muissa hyvinvointipalveluissa on kehitettävä tehokkuutta edistävää organisaatorakenne. On hyödynnettävä ja levitettävä onnistuneista kokeiluista ja parhaista käytännöistä saatuja kokemuksia ja käytäntöjä.*
36. *Valtionhallinnossa on syytä madaltaa ministeriöjoasta johtuvaa hallinnon siiloutumista ja lisätä poikkihallinnollista yhteistyötä. Lisäksi on tarkasteltava valtionhallinnon toimintojen kokoamista suurempiin hallinnollisiin yksiköihin palvelujen saatavuutta heikentämättä.*
37. *Koko julkisen hallinnon ohjausta yhdenmukaisiin toimintatapoihin ja yhteentoimivaa tietohallintoa ja tietojärjestelmiä kohti tulee tiivistää. Kuntien ohjauksen tiivistämistä lakisääteisesti tietojärjestelmien yhteentoimivuuden parantamiseksi tulee jatkaa. Valtion konserniohjausta konsernipalvelujen käyttöönottamiseksi tulee vahvistaa.*
38. *Tulee laajasti arvioida valtion ja kuntien toimintojen sekä organisaatioiden yhdistämistä yli sektorirajojen ja hallinnon tasojen. Seuraavana askeleena on toteutettava laajamittainen julkisen hallinnon tietohallintopalvelujen konserni- ja organisaatorakenne.*
39. *Kuntatalouden vakauden ja ennustettavuuden turvaamiseksi selvitetään, voidaanko valtakunnallinen kehysmenettely ottaa käyttöön kuntasektorilla. Kuntien tulisi päättää valtuustojen toimikaudelle menokehyksestä, jota ne sitoutuvat noudattamaan. Jäsenkuntien tulisi asettaa kuntayhtymille ja muille kuntien yhteistoimintaorganisaatioille rahoituskehukset, jotka määrittävät kuntien maksuosuudet. Edellä mainitut asiat tulisi ottaa huomioon kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä.*

Palvelurakenteiden ja -tuotantoprosessien kehittäminen

40. *Julkisella sektorilla tulee vuoteen 2015 mennessä toteuttaa tuottavuutta lisäävä kansalaisten monikanavainen palvelumalli, johon sisältyvät muun muassa yhteispalvelu, keskeiset palvelut kattava sähköinen asiointi, asiantuntijapalvelu digitaalisena etäpalveluna ja yleisneuvontapalvelu. Monikanavaisuuden avulla pyritään turvaamaan henkilökohtaisten asiakaspalveluiden saatavuus kaikille kansalaisryhmille.*

41. *Julkisen hallinnon prosesseja uudistetaan ja palvelutuotantoa digitalisoidaan, tietojärjestelmiä ja yhteentoimivuutta kehitetään niin, että digitalisoimisen läpimurto toteutuu vuoteen 2015 mennessä.*
42. *Kansallinen terveysarkisto (KanTa) tulee toteuttaa mahdollisimman pikaisesti, ja varata siihen tarvittava rahoitus. Sosiaalialan tietoteknologiahankkeen (Tikesos) avulla tulee varmistaa tuotavuutta ja tuloksellisuutta edistävä sosiaalihuollon yhtenäinen tietopohja ja luoda alalle tietotekniikkaa hyödyntäviä toimintatapoja ja -rakenteita. Hankesuunnitelman toimivuus ja rahoitus tulee tarkistaa.*
43. *Sähköisen asioinnin kehittäminen tulee kytkeä palvelutuotannon prosessien kehittämiseen tavoitteena keventää kansalaisten hallinnollista taakkaa ja tehostaa prosesseja.*
44. *Asiakkaiden, henkilöstön ja palveluntarjoajien osallistuminen julkisten palvelujen kehittämiseen tulee ottaa osaksi kehitettävää julkisen hallinnon innovaatiojärjestelmää. Erityisesti palveluinnovaatioiden edistämiseksi tarvitaan uudenlaisia hallintorajat ylittäviä avoimia kehittämisalustoja ja eri toimijoiden kumppanuuteen perustuvia toimintamalleja.*
45. *Kuntien tulee laatia palvelu- ja asiakkuusstrategiat osana kunnan strategista suunnittelua. Siinä tulisi määritellä muun muassa asianomaisen organisaation palvelurakenteet ja prosessit, monikanavaisuuden toteuttamistapa, kansalaisten ja asiakkaiden osallistaminen palvelutuotantoon sekä tuottavuushyötyjen uudelleenkohdentamisen periaatteet. Palvelustrategiassa tulisi määritellä periaatteet palvelutuotannon järjestämisen osalta suhteessa omaan tuotantoon, kuntien yhteistyönä tapahtuvaan palvelutuotantoon ja yksityiseen palvelutuotantoon palvelualoittain. Strategiassa tulee laatia kuntakohtainen kokonaisvaltainen toimintamalli oman tuotannon ja yksityisiltä hankittavan palvelutuotannon hallintaan tilaaja-tuottajamallia tai muuta kunnan olosuhteisiin sopivaa mallia käyttäen. Palvelu- ja asiakkuusstrategian laatiminen tulisi ottaa huomioon kuntalain uudistamisen yhteydessä.*
46. *Palveluhankintojen menettelytapoja tulisi kehittää avoimemmiksi, palvelumarkkinoita kehittäviksi sekä markkinoiden innovaatioita hyödyntäviksi. Hankintatoimen kehittämisessä kannustetaan hankintayksiköitä yhteistyöhön palvelujentarjoajien kanssa ja henkilöstön asiantuntemuksen käyttöön hankintoja tehtäessä sekä hankintaosaamisen lisäämiseen. Kilpailuttamisprosessi tulisi hoitaa entistä enemmän sähköisenä prosessina hallinnollista taakkaa vähentäen ja käyttäen hyväksi keskitettyjen hankintaorganisaatioiden asiantuntemusta.*

Julkisen hallinnon ICT:n kehittäminen

47. *Julkisen sektorin yhteinen ICT:n avulla tapahtuva kehittäminen tulee tapahtua yhteentoimivin ratkaisuin. Kuntia ja kuntayhtymiä sekä ministeriöitä ja valtion virastoja tulee konserniohjauksella ja informaatio-ohjauksella keskitetysti auttaa ja tukea arkkitehtuurien laatimisessa ja ratkaisujen käyttöönotossa. Kunkin ministeriön tehtävänä on ohjata toimialansa tietohallinnon ja tietohallintohankkeiden kehittämistä.*
48. *Julkiset perustietovarannot tulee saada vapaasti kaikkien julkisen sektorin toimijoiden käyttöön aina kun sen on tietosuoja- ja muun lainsäädännön mukaan mahdollista. Julkisen sektorin sisällä tietovarantojen olemassa olevien tietojen veloitukseton hakeminen ja käyttö mahdollistetaan määrärahasiirroin ja muin budjettiteknisin keinoin. Erikseen tehtävästä tietojen jalostamisesta aiheutuvat kustannukset veloitetaan. Edistetään julkisin varoin tuotettujen julkisten tietovarantojen saamista kustannustehokkaasti yleiseen käyttöön kansantalouden kasvumahdollisuuksien parantamiseksi.*
49. *ICT:n kehittäminen, käyttöönotto, hyödyntäminen ja hallinta tulee järjestää organisoimalla ensi hallituskaudella julkisen hallinnon ICT:n tilaaminen ja tuotanto kokonaisvaltaisesti uudelleen. Kunnille tulisi laatia ohje toimintamallista ja antaa ohjausta tietohallinnon organisoimiseksi.*
50. *ICT:n kehittäminen on katsottava investoinniksi, johon irrotetaan ja suunnataan varoja nopeasti kehittämiseen ja käytön läpimurtoon tarvittava määrä. Kehitetään julkisen sektorin ICT-investointien rahoitusjärjestelmä, joka varmistaa tuottavuusinvestointien toteutumisen ja kytkee rahoit-*

tuksen investoinneilla saatavien tuottavuushyötyjen realisoimiseen, jotta ICT:llä aikaansaataavissa oleva tuottavuuden paraneminen ei lykkäänny.

Johtaminen ja henkilöstö

51. *Johtoa ja henkilöstöä on kannustettava tuottavuuden, vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden parantamiseen. Saavutetuista tuottavuushyödyistä tulisi jonkin osan jäädä asianomaisen organisaation/yksikön käyttöön, esimerkiksi toimintaprosessien kehittämistyöhön.*
52. *Kannustetaan tulospalkkiojärjestelmän käyttöönottoon ja tulospalkkausjärjestelmien kehittämiseen kaikissa henkilöstöryhmissä siten, että niissä huomioidaan yhtenä arviointitekijänä tuottavuuden paraneminen. Virka- ja työehtosopimuksissa sovittujen tuloksellisuuserien toteuttamisen tulee tukea tuloksellisuuden edistämistä kaikissa henkilöstöryhmissä. Tuottavuuden parantamiseksi edistetään uusien henkilöstörahojen perustamista. Lisäksi tulisi kehittää henkilöstön sisäistä yrittäjyyttä ja kytkeä siihen kannustimia.*
53. *Työelämä-, johtamis- ja työyhteisöosaamista on kehitettävä vastaamaan organisaatioiden toiminnan uudelaiksiin vaatimuksiin. Julkisen hallinnon organisaatioille suunnatussa johtamiskoulutuksessa tulee yhä enemmän ottaa huomioon organisaatioiden toiminnan uudelaikaiset vaatimukset kuten joustavuus, innovointikyky ja henkilöstön ja johdon välisen vuorovaikutuksen kehittäminen.*
54. *Johdon, henkilöstön ja asiakkaiden kustannustietoisuutta on vahvistettava muun muassa kehittämällä kustannuslaskentaa ja tilastointia, seuraamalla palvelujen yksikkökustannuksia ja lisäämällä kustannustietojen näkyvyyttä ja avoimuutta esimerkiksi internetin keinoin.*
55. *Henkilöstön liikkuvuutta on edistettävä kehittämällä järjestelmällisiä toimintamalleja ja hyödynnettävä olemassa olevia mahdollisuuksia henkilöstön liikkuvuuden edistämiseksi julkisen sektorin sisällä sekä julkisen sektorin ja yksityisen sektorin välillä, esim. urajärjestelmien, henkilöstövaihdon ja virastojen sisäisten työmarkkinoiden avulla.*
56. *Tuottavuustoimenpiteiden suunnittelua ja toteuttamista tulee käsitellä yhteistoiminnassa henkilöstön edustajien kanssa yhteistoimintalain ja -sopimusten edellyttämällä tavalla. Valtionhallinnossa tuottavuutta lisäävät toimenpiteet tulee suunnitella huomioimalla valtioneuvoston periaatepäätös muutostilanteiden henkilöstöpolitiikkaa koskevista linjauksista (VM 9/01/2006).*
57. *Käynnistetään julkisen sektorin innovaatioita, tuottavuutta ja työelämän laatua kehittävä ohjelma Tekesin toiminnan puitteissa. Päämääränä on edistää innovaatioiden avulla julkisen sektorin organisaatioiden tuottavuuden ja työelämän laadun samanaikaista kehittämistä. Kehittämisrahoitus organisoidaan siten, että otetaan huomioon julkisen sektorin työyhteisöjen erityispiirteet. Työssä hyödynnetään Innovatiiviset edelläkävijäkaupungit -ryhmän ja Kestävä tuottavuus-hankkeen (KeTu) tuloksia.*

Työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden torjunta

Koulutus- ja nuorisopolitiikka

58. *Kaikkien peruskoulun päättävien nuorten pääsy koulutukseen tai erityistoimiin on varmistettava. Ammatillisen koulutuksen aloituspaikat kohdistetaan ensisijaisesti ensimmäistä tutkintoa suorittaville. Opiskelupaikkoja tulisi kohdentaa niille alueille, joilla hakijoiden ja opiskelupaikkojen epäsuhta on suurin. Lisäksi ryhmässä pidettiin tärkeänä arvioida huolellisesti muun muassa kuluvan ja edellisvuoden kuluessa tehtyjen opiskelijapaikkalisäysten vaikutusta peruskoulun päättävien nuorten koulutukseen pääsyyn.*
59. *Oppisopimuskoulutukseen voi osallistua hyvin eri tilanteessa olevia henkilöitä. Esimerkiksi koulutuksessa voi olla ammatillista peruskoulutusta suorittava nuori tai tutkinnon suorittanut, lisäkoulutusta hankkiva henkilö, joka on mahdollisesti jo aikaisemmin ollut oppisopimusyrityksen palveluksessa. Ryhmän ehdotukset keskittyvät lähinnä nuorille suunnatun oppisopimus-*

koulutuksen kehittämiseen. Tavoitteena tulisi olla tämän koulutusmuodon tekeminen houkuttelevammaksi erityisesti nuoria palkkaavien yritysten näkökulmasta sekä se, että nuoret, etenkin syrjäytymisriskissä olevat pääsisivät nykyistä enemmän oppisopimusjärjestelmän piiriin. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi tarvitaan monia toimenpiteitä (muun muassa etsivä nuorisotyö, työpajatoiminta ja ammattistartti), jotka voivat tukea oppisopimusjärjestelmän toimivuutta. Ryhmässä todettiin myös, että oppisopimusjärjestelmän kehittämiseen liittyvät kysymykset saattavat olla erityisen merkittäviä pk-yritysten näkökulmasta. Näistä lähtökohdista ryhmä on käsitellyt muun muassa seuraavia vaihtoehtoja:

- *Oppisopimusjärjestelmää tulee kehittää lisäämällä oppilaitosten vastuuta ja ohjausta sekä kehittämällä yhteistyötä työpaikkojen kanssa. Oppilaitosten on kartoitettava oppilaiden osaamispuutetta, valmennettava työnantajaa oppisopimuskoulutusta varten, koulutettava työpaikkaohjaajia sekä seurattava koulutuksen edistymistä työpaikoilla nykyistä tiiviimmin.*
 - *Lisäksi oppisopimusjärjestelmää tulisi uudistaa siten, että siitä tulisi toimivampi työnantajan, oppilaitoksen sekä oppilaan kannalta sekä vahvistaa järjestelmän menettelytapojen ja -käytäntöjen joustavuutta erityisesti laajennettaessa koulutusta syrjäytymisriskissä oleville nuorille.*
 - *Järjestelmästä tulisi tehdä houkuttelevampi työnantajalle painottamalla työnantajan saama rahoitus tuki (koulutuskorvaus) oppisopimuskoulutuksen alkuun.*
60. *Etsivä nuorisotyö on ammatillinen työmuoto, joka sijoittuu sosiaalityön, terveystyön ja nuorisotyön välimaastoon. Etsivällä nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorten arkielämän toiminta-areenoilla tapahtuvaa kohtaamista sekä matalakynnyksisiä palvelupisteitä. Tavoitteena on luoda kontakti sellaisiin nuoriin, joita jo olemassa olevat palvelut eivät tavoita. Etsivän nuorisotyötä tulee laajentaa valtakunnalliseksi kuntatasolla. Kunnille tulisi asettaa velvoite järjestää etsivää nuorisotyötä kuitenkin samalla korvaten kunnille täysmääräisesti tästä aiheutuvat kustannukset.*
61. *Lisätään yksilöllisiä mahdollisuuksia ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osien suorittamiseen muuan muassa tiivistämällä yhteistyötä työpajatoiminnan ja ammatillisen peruskoulutuksen välillä.*
62. *AKKU-johtoryhmän ehdotusten mukaisesti näyttötutkintojärjestelmää tulisi hyödyntää tehokkaammin lisä- ja aikuiskoulutuksessa sekä lisätä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia tarjota aikuiskoulutuksessa osia tutkinnoista ja muuta elinikäistä oppimista tukevaa opetusta.*
63. *Opintoihin siirtymisen nopeuttamiseksi, opintoaikojen lyhentämiseksi ja opintotukijärjestelmän kehittämiseksi tulisi vahvistaa lukiolaisten opinto-ohjausta sekä uudistaa korkeakoulujen yhteisvalintajärjestelmää; uudistaa korkeakoulujen opintotuki- sekä opintolainajärjestelmiä nopeampaa valmistumista kannustavaan suuntaan ja tehostaa opintoja lisäämällä opetusta kesäkaudella. Toisen asteen opintotukijärjestelmää tulee uudistaa siten, että opintotuki on riittävä ja oikeudenmukainen, jolloin se kannustaa opiskeluun ja ehkäisee syrjäytymistä. Toisen sekä kolmannen asteen koulutuspaikkoihin etusijalla tulee olla ilman tutkintoa tai opiskelupaikkaa olevat henkilöt.*
64. *Yrittäjyyden edistämiseksi yrittäjyyskasvatusta tulee vahvistaa kaikilla koulutusasteilla sekä opettajien perus- ja täydennyskoulutuksessa.*

Työvoimapolitiikka

65. *Aktivointiastetta tulee ylläpitää ja painottaa resursseja aktiivisiin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin. Työttömyysjakson varhaisvaiheeseen kohdistuvien toimien tulee estää työttömyysjaksojen pitkittymistä. Erityisesti pitkäaikaistyöttömien osalta aktivointiastetta tulee nostaa, jotta pitkäaikaistyöttömyyden kasvua sekä työmarkkinoilta syrjäytymistä voitaisiin torjua. Samalla on kuitenkin turvattava ennaltaehkäisevien toimien riittävyys. Aktiiviset toimenpiteet tulee suunnata erityisesti niihin ryhmiin, joilla työttömyyden pitkittymisriski on suurin. Nuorten kohdalla Sanssikortin kaltaista työnhakijalle suunnattua työllistämistukea tulisi jatkossa käyttää yhtenä aktiivisen työvoimapolitiikan normaalina keinona.*

66. Työvoimapalveluiden resurssien uudelleenkohdentaminen TE-toimistoissa ja palveluiden tehostaminen erityisesti sähköisiä palveluita lisäämällä. *Työvoimapalvelussa tulee ottaa käyttöön ns. monikanavainen palvelumalli, jossa sähköinen verkkoasiointi on ensisijainen palvelukanava kaikille työnhakijoille. Henkilökohtaista palvelua tulee tarjota tehostetusti sitä eniten tarvitseville. Toimintatapamuutos edellyttää työvoimapalveluiden yhtenäistä uudelleen kohdentamista TE-toimistoissa. Työvoimapalvelun verkkosivuilla olevaa CV-pankkia tulee täysimääräisesti hyödyntää sekä työnantajien että työnhakijoiden osalta.*
67. *TE-toimistojen resurssien tehokkaan kohdentumisen näkökulmasta TE-toimistojen, työttömyyskassojen sekä Kelan välistä työnjakoa tulee täsmentää muun muassa vähentämällä TE-toimistojen työttömyysturvaan liittyviä lausunto- ja valvontatehtäviä. Aktiivisen työnhaun valvonnan ja työttömyysturvan välistä yhteyttä ei tässä yhteydessä pidä kuitenkaan heikentää.*
68. Työikäisen väestön vähetessä on erittäin tärkeää, että työmarkkinoiden käytettävissä on mahdollisimman suuri terveiden ja työkykyisten ihmisten joukko. *Ryhmä painottaa erityisesti vaikeasti työllistyvien ja vajaasti työkykyisten työvoimapalveluiden kehittämistä ja korostaa eri tahojen (kuntien sosiaali- ja terveystoimi, Kela ja TE-toimistot) yhteistyön sekä työ- ja vastuunjaon tarvetta, erityisesti työvoiman palvelukeskuksissa kehitetyn moniammatilliseen palveluun perustuvan toimintamallin kehittämistä. Viranomaisten työnjaon on oltava sellainen, että lopputuloksena pitkäaikaistyöttömien terveyttä ja työkykyä vahvistetaan ja samalla heidän työllistymistään tuetaan. Työvoiman palvelukeskuksissa kehitetty moniammatilliseen palveluun perustuva palvelumalli tulee ottaa käyttöön niillä alueilla, joilla pienestä asiakasmäärästä johtuen ei ole tarkoituksenmukaista perustaa yhteistä palvelupistettä. Samalla palvelukeskusten rahoitus tulee vakinaistaa. Päätöksentekoa mahdollisesta yhtenäisemmän palvelukeskusmallin kehittämisestä tukisi vaikuttavuusarvioinnin tekeminen nykyisten palvelukeskusten toimivuudesta. Keskusten palveluissa koulutuspuolen yhteyksiä tulee vahvistaa esim. kansanopistojen opetustarjonnan kautta.*
69. *Kuntien järjestämisvastuulla olevaa kuntouttavaa työtoimintaa tulee lisätä ja varmistaa siten, että siihen sisältyy aina työhön kuntouttavia elementtejä. Pitkäaikaistyöttömien mahdollisuuksia päästä ammatilliseen aikuiskoulutukseen on tarpeen lisätä.*
70. *Työvoimapalveluiden uudistuksissa valtakunnallisen ohjauksen on oltava vahvaa, ja muutosten tulee toteutua täysimääräisesti TE-toimistojen toimintatavoissa.*
71. *Työvoimakoulutuksen toimintamalleja ja hankintakäytäntöjä tulisi uudistaa vastaamaan nykyistä paremmin työmarkkinoiden muuttuvia osaamis- ja laatuvaatimuksia.*
72. *Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan yhteensovittaminen julkisten työvoimapalvelujen ja yrityspalvelujen yhteistyötä tiivistämällä. Tämä edellyttää eräiden työvoima- ja yrityspalvelujen säädösten ja määrärahojen yhteenkokoamista sekä TE-toimistouudistuksen jatkamista erityisesti vahvistamalla yrityspalveluja. Yhteensovittamisessa tulee varmistaa työnhakijoille suunnattujen palveluiden säilyminen.*
73. *Yrittäjyyttä tulee tukea muun muassa laajentamalla startti-raham käyttöä erilaisten aloittavan yrittäjyyden muotojen tukemiseen.*
74. *Vajaakuntoiset, työkyvyttömyyseläkkeellä ja kuntoutustuella olevat ovat työvoiman kysynnän elpymässä merkittävä työvoimavara. Vajaakuntoisten työhön osallistumisen tulee edistää ja välityömarkkinoita kehittää. Vajaasti työkykyisille tulisi harkita mahdollisuutta pitkäkestoiseen työllistämistukeen. Vaikeasti työllistyville kohdistettujen toimien tavoitteena tulee pääsääntöisesti olla avoimille työmarkkinoille työllistyminen. Tähän liittyen yhteyttä työvoimapalveluihin tulee jatkuvasti ylläpitää.*
75. *Maahanmuuttajat ovat myös mahdollinen työvoimareservi työikäisenväestön vähetessä. Heidän suhteellinen osuus työvoimasta on kantäväestöstä matalampi, tosin maahanmuuttaja ryhmien välillä on huomattavia eroja. Ryhmässä todettiin, että kattavia ja yhtenäisiä tilastoja maahanmuuttajista ei kerätä, mikä vaikeuttaa tilanteen arviointia. Maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi jatkossa tulisi vahvistaa pitkäjänteistä resurssisuunnittelua. Maahanmuuttajien kotoutukseen liittyvien kuntien ja valtion välisten kustannuksien suhdetta tulisi arvioida muun muassa valtionosuusjärjestelmän osalta (esim. kunnille kokonaisuudessaan korvattavat maa-*

hanmuuttajista aiheutuvat toimeentulotukimenot). Valtionosuusjärjestelmässä tulisi huomioida nykyistä paremmin maahanmuuttajien osuus kunnan väestöstä. Lisäksi määrärahojen ja hallinnonalojen koordinointia tulisi lisätä. Kotouttamisen järjestämisen ja rahoituksen osalta eri kokeilujen vaikuttavuutta tulisi tutkia ja tulosten perusteella tulee arvioida mahdollisuutta laajentaa kokeilumallien käyttöä muilla paikkakunnilla.

Sosiaaliturva ja työmarkkinat

76. Sosiaaliturvajärjestelmässä olevia kannustinloukkuja tulee purkaa. Asumismenojen kattamiseksi suuri osa työmarkkinatuella olevista joutuu turvautumaan toimeentulotukeen, jolloin kannustimet työllistymiseen heikkenevät. Tässä yhteydessä toimeentuloturva- ja kannustinnäkökulman yhteensovittaminen on poikkeuksellisen vaikeaa. Yhtenä ratkaisuna on esitetty julkisesti tuetun asuntokannan kohdentamista aiempaa enemmän pidemmän aikaa toimeentulotuen piirissä oleville.
77. Työttömyysturvajärjestelmää tulee uudistaa selkeämpään ja aktivoivampaan suuntaan. Järjestelmää on mahdollista tehdä aktivoivammaksi. Työttömyysturvaa ja työnhaun velvoittavuutta koskevien muutosten tarpeellisuutta on mahdollista arvioida siinä vaiheessa, kun hiljattain tehtyjen uudistusten vaikutuksista on tietoa. Työnhaun aktivoinnin ja toimeentulon turvaamisen näkökulmasta on pyrittävä sosiaaliturvajärjestelmän selkeyttämiseen ja toimivuuteen muiltakin osin.
78. Ikääntyneiden työllisyyden tukeminen. Sosiaalitusossa vuonna 2009 sovittu asiakokonaisuus tulee uudelleenkäsitellyyn vuonna 2011.

Työelämän katkosten vaikutukset työllisyysasteeseen ja työuriin

79. Ryhmässä on ollut esillä tarve pyrkiä vähentämään työelämän katkosten negatiivisia vaikutuksia työuriin. Tässä yhteydessä ryhmä toteaa, että yleisenä tavoitteena olisi pitkien katkosten lyhentäminen. Alle kuusivuotiaiden lasten äitien työllisyysasteen nostamiseksi ryhmä ehdottaa, että osa-aikatyön mahdollisuuksia alle kuusivuotiaiden lasten vanhemmille tulisi parantaa ja edistää tätä tukevien lastenpäivähoitojärjestelyiden käyttöä.
80. Työllisyysasteen korottamiseksi työikäisen väestön työkykyä tulee tukea Ahtelan työryhmän ehdotuksien mukaisesti.

Politiikkatoimien vaikuttavuusarviointi

81. Ryhmässä on myös korostettu politiikkatoimien vaikuttavuuden keskeistä merkitystä. Tutkimuksia työllistämistoimien vaikuttavuudesta on Suomessa tehty verrattain vähän, jolloin kokonaisarviota toimenpiteiden vaikuttavuudesta on vaikea tehdä. Ryhmä katsoo, että tällaisten tutkimusten toimeenpano ja niiden hyödyntäminen on tarpeellista sekä toimenpiteiden etukäteissuunnittelussa että niiden jälkikäteisarvioinnissa.

Ostovoima ja kilpailukyky

82. Jotta Suomessa voitaisiin kerryttää talouskasvua, turvata hyvinvointipalvelujen rahoitus ja parantaa kansalaisten ostovoimaa, on tärkeää, että Suomessa toimii kannattavia yrityksiä, jotka työllistävät suomalaisia ja maksavat veroja Suomeen. Globalisaatio ja kansainvälinen kilpailu liikkuvista tuotannontekijöistä, erityisesti pääomasta, ovat muuttaneet yritysten toimintaa ja verotuksen vaikutusta yritysten päätöksiin. Vaikka yritysten sijoittumispäätöksiin vaikuttavat monet tekijät, kuten markkinoiden läheisyys ja kuljetuskustannukset, työvoimakustannukset, osaavan työvoiman saatavuus, infrastruktuurin toimivuus ja yhteiskunnan turvallisuus, monikansallisten yritysten voittojenjakoa ja investointeja koskevat päätökset ovat keskeisesti riippuvaisia kansainvälisestä verotusympäristöstä. Toimintaympäristön kansainvälistymisen vuoksi

yhteisöveron vaikutus erityisesti tuotannon maantieteelliseen sijoittumiseen on lisääntynyt. *Kilpailukykyinen yhteisöveron taso onkin aiempaa tärkeämpi edellytys kannattavan yritystoiminnan sijoittumiselle Suomeen. Suomen pitää seurata yhteisöverotuksen kehittymistä EU:ssa.*

83. Veropohjan laajuus on keskeinen edellytys sille, että verotusta voidaan kehittää yritystoiminnan ja työnteon kannattavuutta sekä tuottavuutta parantavaan suuntaan. Veropohjan laajuus mahdollistaa verokantojen kohtuullisuuden. Veropohjaa kaventavat mm. verotuet, harmaa talous ja nk. veroparatiisit. *Veropohjaa tulee laajentaa, jotta verotusta voidaan kehittää työllisyyttä ja tuottavuutta parantavaan suuntaan. Tähän liittyen verotukien ja -huojennusten kriittinen tarkastelu on välttämätöntä aloittaa saman tien.*
84. Osaamisen ja inhimillisen pääoman merkitys tuottavuuskasvulle on jo Suomessa tunnustettu, mutta toistaiseksi miltei ainoana johtopäätöksenä on ollut korkea-asteen koulutuksen määrän lisääminen. On kuitenkin yhä ilmeisempää, että toimintaympäristön ja tehtävien muuttuessa nopeasti, inhimillinen pääoma tai osaaminen pitää enenevässä määrin kartuttaa ja päivittää työelämässä ja työn ohessa. Myös akateemisen työttömyyden kasvu viittaa siihen, että korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden määrän lisäämisestä saatava hyöty ei enää ole kovin suuri. Osaamiseen perustunut tuottavuuskasvu on ollut toistaiseksi liikaa muodollisen koulutuksen määrän varassa. *Laajapohjainen kasvustrategia ja kestävä kilpailukyvyyn parantaminen edellyttää koko väestön osaamistason parantamista.*
85. *Työllisyyssyistä työn verotuksen kiristämistä on vältettävä. Työtulon verotuksen rajaveroasteiden alentaminen parantaa inhimillisen pääoman kehittämisestä saatavaa tuottoa. Tällä on merkitystä oloissa, joissa osaamisen ylläpito ja kehittäminen työuran aikana on korostunut. Lisäksi tulisi pienentää eroa ansiotulojen ja pääomatulojen rajaveroasteiden välillä.*

Työurat

Työurien pidentämisen tähtäävät toimet voidaan jakaa kahteen ryhmään: työelämän kehittämistä ja eläkejärjestelmien kehittämistä koskeviin toimiin. Työelämän kehittämistä on valmistellut työelämäryhmän (ns. Ahtelan työryhmä) työn pohjalta kolmikantaiset ryhmät sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla.

Hallitus ja työmarkkinajärjestöt päättivät 5.5.2010 laajentaa eläkejärjestelmien kehittämistä koskevan valmistelun tehtäväasettelua. Elinaikaodotteen ennakoitua nopeampi kasvu on johtamassa eläkkeiden alentumiseen huomattavasti enemmän kuin vuoden 2005 eläkeuudistusta tehtäessä arvioitiin, mikäli työurat eivät vastaavasti pitene. Tällä on kielteinen vaikutus eläkkeiden ostovoimaan ja verotuloihin.

Lisäksi hallitus ja työmarkkinajärjestöt totesivat, että julkisen talouden kestävyysvajeen hallinnan kannalta työurakysymyksillä on keskeinen merkitys verojen, menojen ja talouden tuottavuuden parantamisen ja kasvun nopeuttamisen rinnalla. Osapuolet ymmärtävät, että ryhdyttäessä laman jälkeisiin tasapainottamistoimiin tullaan tarvitsemaan kaikkia näitä tekijöitä julkisen talouden kestävyden varmistamiseksi.

Työuraa käsittelevän työryhmän tavoitteeksi työeläkejärjestelmää uudistettaessa asetettiin tämän pohjalta kolme tavoitetta:

- Työeläke-etuuksien riittävä taso on turvattava oloissa, joissa elinaikakertoimet alentavat tulevia eläkkeitä aiemmin oletettua selvästi enemmän.
- Työeläkejärjestelmän rahoituksen kestävyys on turvattava työeläkemaksujen kehityksellä, joka ei heikennä työllisyyden ja talouskasvun edellytyksiä.
- Keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän on noustava riittävästi, jotta kaksi edellä mainittua tavoitetta toteutuvat.

Työura-ryhmän tehtävänä on määrittää uudet vähimmäistavoitteet ja kartoittaa työeläkejärjestelmän kehittämismahdollisuuksia yllämainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi ottamatta kantaa mihinkään yksittäiseen vaihtoehtoon. Näiden tavoitteiden pohjalta on mahdollista määrittää työeläkeuudistuksen suuntaviivat.

Työurat-ryhmän valmistelutyölle ei asetettu määräaikaakaan kuten muille kestävän talouskasvun ja työllisyyden ohjelman valmisteluryhmille. Ryhmän työ onkin kesken. Taustamuistiossa on esitetty tiivistelmä ryhmässä tähän asti tehdyistä tai tehtäväksi sovitusta taustaselvityksistä ja eräistä havainnoista.

Työttömyysvakuutusrahaston talous

86. Työttömyysvakuutusrahaston maksuvalmiuden turvaamiseksi ja ennakoitavissa olevista kansantalouden suhdannevaihteluista johtuvien työttömyysvakuutusmaksujen muutosten tasaamiseksi rahastossa on suhdannepuskuri. *Työttömyysvakuutusrahaston suhdannepuskurin enimmäiskokoa ehdotetaan suurennettavaksi. Suhdannepuskurin enimmäismäärä korotettaisiin 3,6 prosenttiyksikön työttömyysastetta vastaavia menoja vastaavasta määrästä 5,0 prosenttiyksikön työttömyysastetta vastaavien menojen suuruisiksi. Samalla todettaisiin selvästi, ettei maksuja saa vahvistaa niin korkeiksi tai alhaisiksi, että maksuja määrättäessä käytettävissä olevien valtiovarainministeriön arvioiden mukaan puskurin enimmäismäärä ylittyisi.* Työttömyysvakuutusmaksujen vakaan maksukehityksen turvaamiseksi olisi kuitenkin mahdollista kerran kolmen vuoden aikana vahvistaa maksut sellaisiksi, että ne ennusteiden mukaan johtaisivat puskurin ylittymiseen.
87. Suhdannepuskurin määritelmää muutettaisiin myös siten, että puskurin käyttöä koskevat periaatteet selkiytyisivät. Suhdannepuskurin käyttö olisi laissa olevien rajoitusten sisällä työttömyysvakuutusrahaston harkittavissa. Suhdannepuskurin tavoitteena on turvata maksujen vakautta ja työttömyysetuuksien rahoitusta. Työttömyysvakuutusmaksuja koskevien hakemusten tulisi perustua tähän tavoitteeseen. Suhdannepuskurissa olevia varoja ja velkoja käsiteltäisiin samalla tavalla. Velan määrä voisi ylittää puskurin enimmäismäärän, jos maksuja määrättäessä käytettävissä olleiden valtiovarainministeriön ennusteiden mukaan velan määrä on ennustettu enintään puskurin enimmäismäärän suuruiseksi.
88. Työttömyysvakuutusrahaston menot rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksuilla sekä niistä saatavilla sijoitustoiminnan tuotoilla ja tarvittaessa lainanotolla. *Työttömyysvakuutusmaksun määrätymisperusteita ehdotetaan muutettavaksi siten, että laissa säädettäisiin rajat, joiden sisällä työttömyysvakuutusmaksun määrästä voitaisiin säätää valtioneuvoston asetuksella. Esityksessä ehdotetaan, että jos palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun ja työnantajan keskimääräisen maksun yhteismäärä alittaisi 1,50 prosenttia tai ylittäisi 3,30 prosenttia, maksuprosentista olisi säädettävä lailla.*
89. *Esityksessä ehdotetaan palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun vähimmäismäärän sääntelyä yksinkertaistettavaksi säätämällä se 0,10 prosentiksi.*
90. *Lisäksi ehdotetaan, että lain 4 a § muutettavaksi siten, ettei lisäpäivien rahoitusosuuksia muutettaisi vuosille 2011–2014.*

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

ISBN 978-952-5896-25-1 (Nid.)
ISBN 978-952-5896-26-8 (PDF)
ISSN 0782-6028